

Beruházási projekt kockázatok primer kutatási eredmények tükrében

Szilágyi Tibor Pál

Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Regionális és Vidékfejlesztési Tanszék

sztp@stanford.edu

Absztrakt: A beruházási projekt menedzsment összetevőinek vizsgálatával foglalkozik jelen publikációm, mely az észlelt és feltárt beruházási projektekből megjelenő kockázatokra fókuszál. A kutatás egy több lépcsőből álló kutatás második fázisa, amely részben egy már korábban lefolytatott és feltárt vizsgálatra épül, részben pedig egy éppen folyamatban lévő primer kutatás alapját képezi. Vizsgálódásom célja, hogy a már feltárt és megismert projekt-kockázatok közül tovább definiáljam és részletezzem azokat a kockázati tényezőket, melyek a beruházási projektek során megismerhetők, feltárhatóak és kiszűrhetőek, hogy egy egységes sztemerizálható modellalkotás során az egész szektorra kiterjeszhető modellt alkothassak. A kutatómunka során mind releváns szakirodalmi bázisra, mind saját, korábbi kutatási szekunderadatokra támaszkodtam. Tanulmányomban az aktuális primer kutatásom feltárt, mélyebb kvalitatív összefüggéseit mutatom be. A kvalitatív fázis keretében mélyinterjúkat készítettem (félíg strukturált interjúvázzlat segítségével, a szakértői vélemények feltárása érdekében), és az így feltárt eredményeimet teszem most közzé.

Kulcsszavak: beruházási preferenciák, fogyasztói magatartás, észlelt fogyasztói szolgáltatói kockázatok, kockázatsökkentési javaslatok

1 A téma aktualitása

A téma aktualitása, hogy a gazdasági válság hatására folyamatosan alakuló piaci és szerkezeti viszonyok indokoltá teszik a beruházási okok mögött húzódo várakozások vizsgálatát és összefüggéseinek megismerését. A válság hatására sokan új gazdaságelméletet sürgetnek (Tóth 2009, 2012, 2013). A válság számos változást hozott a cégek beruházási politikájában. Az átalakuló állami környezet (Csiszárík-Kocsir et al 2013a), a megváltozott fogyasztói preferenciák (Csiszárík-Kocsir et al, 2012, 2012, 2014), az átalakult hitelpiac szitén befolyással voltak a vállalkozások beruházási döntéseire. A magyar viszonyokra végzett kutatási eredmények szerint a válság utáni évek növekvő vállalati jövedelmezősége ceteris paribus nagyobb beruházási hajlandóságot idéz elő (Bereczk, 2014, 2014b).

Az elmúlt évtizedek során egyre inkább felerősödnek a marketing alapú tudományos vizsgálatok jelentőségei, melyek a vállalkozások és a fogyasztók viszonyát vizsgálják, de a folyamatmenedzsment és a projektmenedzsment is jó elméleti alapot nyújt kutatásomhoz éppúgy, mint a fiatalok pénzügyi döntéseinek vizsgálata is (Csiszárík-Kocsir et al, 2013b).

A beruházási szokások vizsgálata azonban nem csupán a beruházási döntést meghozó gazdasági aktorok szempontjából releváns, de fontos felfigyelnünk azok közvetett és externális hatásaira is. Egy nagyobb beruházás erősen befolyásolja a lokális munkaerőpiacot és azon keresztül a helyi társadalmi és gazdasági helyzetet (Lazányi, 2013, 2014)

A beruházási szokások vizsgálata során azt a következtetést vontam le, hogy a megrendelői és fogyasztói szereplők preferenciáin részben – egészében végbemenő változások hatása a fogyasztói magatartás változását veti előre, mely hatásváltozás nem ér véget csak a fogyasztói oldal szereplőivel. A szolgáltatói oldal abban az esetben ha lépést akart tartani a megváltozott igényekkel, alkalmazkodnia kell a piac többi szereplőivel együtt ehhez az igényváltozáshoz, amelyek a társadalom és a gazdaság egészét érintik (Tóth – Szigeti, 2014).

Kutatásom tehát ezt az igényváltozást hivatott felderíteni, mely a gazdasági szereplők számára kínál továbbélési stratégiákat. A jövőbeli lehetőségek és igények feltárásával. Vizsgálom a projekt specifikus és az általános (projekt független) kockázatkezelési megoldásokat a stakeholderekkel.

Mint ahogyan jelenleg láthatjuk a gazdasági környezet változásával megváltoznak a beruházási szokások. Jól látszik ez a folyamat a 2013 első és 2014 év második negyedéve közötti időszakon is Magyarországon, hiszen az előző év azonos időszakával összehasonlítva a lakásárak szintén emelkedtek, hiszen mind a nominális, mind a reál értelemben vett növekedés mértéke megközelítette az 1,4%-ot. A hazai gazdasági szereplők az alacsony jegybanki kamatszint hatására kedvező feltételekkel jutnak hitelhez, ami tovább serkenti a beruházási hajlandóságot, hiszen a jövőbeni pozitív gazdasági kilátások és az alacsony kamatszint együttesen inkább arra sarkalják a piaci szereplőket hogy megtakarításaikat befektessék, a helyett, hogy banki minimálhozadékkal számoljanak. Megjegyzendő az is, hogy a beruházásokra jelentős hatást képesek gyakorolni a különféle állami programok (Szabó, 2014). Az előbbi körülmények is szerepet játszanak abban, hogy csak a beruházások kis hányadánál jellemző a saját forrás kizárólagossága, többnyire vegyes pénzügyi forrásból, vagyis az önerő mellett hitellel, állami vagy uniós támogatás lehívásával valósulnak meg a fejlesztések (Borzán et al, 2008).

A 2014. III. negyedévéről szóló hazai új lakás építésre és építési engedélyre vonatkozó statisztikák is ezt erősítik meg, mind az építések, mind az engedélyek száma alapján hiszen 30% körüli növekedés figyelhető meg a 2013 azonos időszakához viszonyítva. Ezek a kedvező folyamatok az adásvételek számának növekedésével is indexálhatóak. (A KSH információ szerint a prognosztizálható forgalom adott évben 10-15%-os növekedést mutathat.)

A növekedés és a fellendülés Magyarországon regionális szinteken eltérő képet mutat, a legstabilabb ingatlan alpiac a Nyugat-Dunántúl-i, ahol láthatóan tartós árnövekedés figyelhető meg az FHB Index elemzése alapján (FHB Lakásindex).

A változások eredményeként indokoltnak érzem a szakirodalmi visszacsatolást, ahhoz, hogy hatékonyan fel tudjam tární a kockázati tényezőket. Azt gondolom, hogy szakirodalmat is fontos áttekinteni milyen sajátosságokkal rendelkezik, és milyen fázisokon keresztül történik egy megvalósítási folyamat elméleti és gyakorlati szempontból.

1.1 Szakirodalmi háttér

A hazai és a külföldi szakirodalom közül a folyamatmenedzsmenttel foglalkozó elméleti kitekintésekre és a projektmenedzsment szakirodalmi háttérére fókuszálok, mivel ez a két terület segíthet hozzá leginkább a beruházási projektmenedzsment lépéseinek vizsgálatához, kapcsolatrendszerének feltárásához.

1.1.1 Folyamatrendszerek struktúrája, folyamatmenedzsment

A klasszikus megközelítés szerint a vállalat-menedzsment szervezetmenedzsmentből, emberi erőforrás-menedzsmentből és folyamat-menedzsmentből épül fel. A folyamat maga elméleti megközelítésből koordinált tevékenységek sorozata, mely fogyasztói igényeket elégít ki, tehát a folyamat nem más, mint a vállalat értékteremtése és közvetítése a fogyasztó felé.

Balaton – Dobák, a tevékenységeket strukturált mérhető folyamatokként jellemzik, melyek speciális tevékenységek egymáshoz rendeléséből áll, szolgáltatást vagy terméket állítanak elő a fogyasztók számára, időben és térben meghatározott cselekvési szerkezettel (Balaton – Dobák, 1991). A szakirodalom megkülönböztet input outputra történő átalakítást és értéknövekedés szerinti megközelítést is, ez utóbbi a folyamatot végző és a vevő közti kapcsolatot vizsgálja. A folyamatokat a knowhow és a véletlenek gyakran alakítják, a fejlődést azonban a kontrol nagymértékben segíti Hammer – Champy, szerint, bár a szempontrendszer gyakran eltérő (Hammer – Champy, 1996). Davenport, a folyamatok szerkezeti elemeivel foglalkozott, a folyamatban résztvevők konszenzuális döntéshozatalától tette függővé a folyamat szisztematikus javulását (Davenport, 1993).

A folyamatmenedzsment-rendszer hatékonysága akkor jó, ha a vállalati teljesítményértékelő rendszerrel össze van kötve. Hiszen így jól mérhető a folyamatok hatékonysága a teljesítményben is. Előnye ebben az esetben, hogy így a folyamatkontroll a napi operatív munkavégzés részévé válik. Ezt a munkavégzést nagyban segíti és támogatja, úgy a munkavállaló, a munkáltató és szervezeti szinten is a munkaköri leírások dokumentuma (Pató, 2015, 2014a). Az azonnali visszacsatolás az egyes személyes kompenzációban is megnyilvánulhat, vagyis a vezetői motiváció hatékonysága növelhető (Fehér, 2008).

A trendelemzés már nem csak a stratégia, hanem a folyamatok megtervezésében is segít, hiszen nem csak a jelen állapotot jelzi vissza, hanem prediagnosztizál. A vevői szokások, attitűdök, befolyásoló tényezők változásait mutatja (Buckwalter, 2005).

1.1.2 A projektek sajátosságai projekt-menedzsment megközelítés

A projektmenedzsment megközelítés sokkal gyakorlatorientáltabb szakirodalmat mondhat magáénak, bár tudni illik, hogy a menedzsment-tudomány fiatal ága a projektmenedzsment. „A projektek időben behatárolt, gyakorlati vonatkozású, vagy absztrakt tervek, melyek méretük, bonyolultságuk, újdonság tartalmuk és jelentőségük következtében a menedzsment rutinszerű megoldási módszereivel nem oldhatóak meg kielégítően” (Aggteleky – Bajna, 1994).

Görög Mihály a projektet egyszeri, komplex tevékenységnek definiálta, előre meghatározható, önmagában működőképes létesítménynek, aminek keretét időben és pénzben rögzítik (Görög, 1993).

Jarjabka Ákos szerint a projekttervezés során a rendszereket viselkedésmódjuk hatása alapján is csoportosíthatjuk: algoritmizálható- (a transzformáció folyamatai leírhatóak), szürkedobozos- (heurisztikusan programozhatóak csak, és sztochasztikus eljárások befolyásolják), és fekete dobozos (részben mérhető eredmények, bizonytalanul prognózisú) projekt rendszerekké (Jarjabka, 2007).

1.1.3 A Marketing alapú megközelítés

Az elmúlt évtizedek során egyre inkább felerősödnek a marketing alapú tudományos vizsgálatok jelentőségei, melyek hol a vállalkozások, hol pedig a vállalkozások és a fogyasztók viszonyát vizsgálják. (Ganesan 1994, Morgan – Hunt, 1994).

Sajnos csak kevés kutatás vizsgálja a projektkapcsolatok vizsgálatát, hiszen ezek az együttműködések provizórikus jellegük miatt mind egyediek, de ilyen például (Cova – Salle, 2007) kutatása. A több célt egyszerre szolgáló projektekre jó példát szolgáltatnak az öko-hatékonysági beruházások, melyek egyaránt hoznak gazdasági és környezeti hasznot (Tóth, 2002-2007).

Jelen tanulmányom sok területről meríti irodalmi háttérét, hiszen a projektek összetettségük következtében a diszciplínák világában internális természettel bírnak. Így támaszkodik (Veres – Hack-Handa, 2013) tanulmányára is.

2 Módszertani háttér

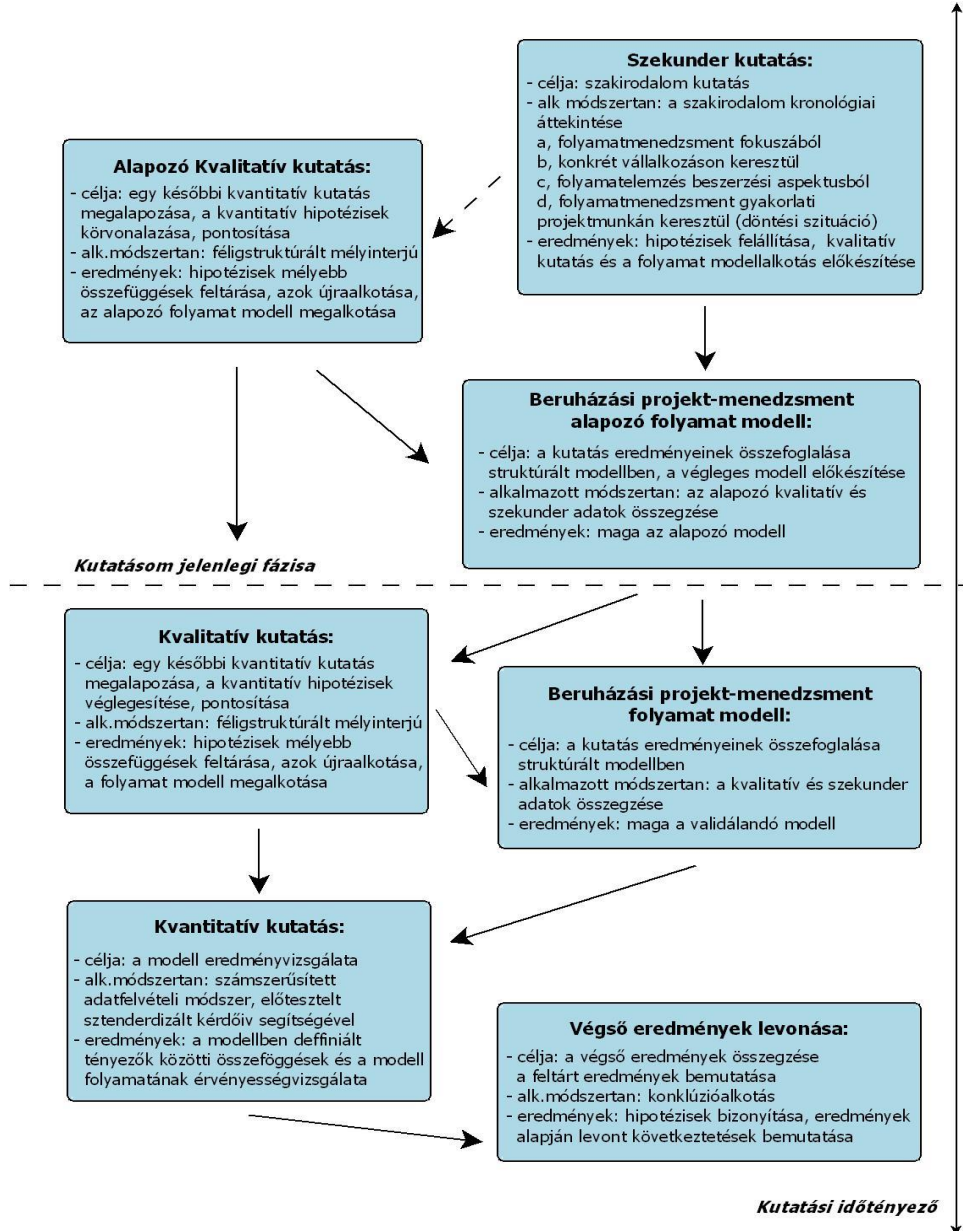
A primer kutatásom során a beruházási szokásokat, hajlandóságot veszem gorcső alá. Elemzem a tervezési a beruházás előkészítési, a beruházás menedzsmentje közötti kapcsolatot, azok viszonyát és egymásra hatását, valamint az ezeket

befolyásoló további, jelenleg még feltáratlan egyéb tényezőket. A primer kutatásom kvalitatív és kvantitatív kutatási fázisból épül fel. A kvalitatív vizsgálat a többlépcsős folyamat egyik kezdeti fázisa, mely a már korábban lefolytatott saját kutatási eredményekre (alapozó kvalitatív kutatásra) épül.

A kvalitatív kutatás módszertani célja, a kvantitatív adatfelvétel megalapozása, a standardizált kérdőív kérdésköreinek kialakítása, valamint a kvantitatív hipotézisek felállítása. Módszertani sajátossága, hogy az eredményeit semmilyen alapsokaságra nem lehet kiterjeszteni, de mégis meghatározó fontossággal bír, hiszen ezen fázis segítségével nem ismernénk meg a beruházás menedzsment tényezőinek körét, a fogyasztói- megbízói preferencia és diszpreferencia rendszerét. Esetemben ez a módszer az építőipari- beruházási projektmunka vizsgálható fázisainak áttekintését jelenti, egyfajta menedzser-szemlélet kibontakozását keresve.

Az interjúvázat kialakításánál csak részben tudtam a folyamatmenedzsment elemzésének módszertani tematikáját adaptálni, hiszen a primer vizsgálat során marketing orientáltan kívántam elemezni az egyes fázisokat.

2.1 Kutatási folyamatmodell

1. ábra
Kutatási folyamatmodell.

A feladat nehéz, hiszen ezek a változások folyamatosak, és szinte alig észrevehetőek. Ezért a kutatás jelenlegi primer fázisában a kvalitatív technikák kerülnek előtérbe, ahol a mélyebb összefüggéseket vizsgálom egy későbbi kvantitatív fázis megalapozása céljából.

A kutatási folyamatmodell az egyes fázisokat mutatja be azt, hogy a teljes kutatás milyen részfeladatokból és milyen céllal készülnek, és hogyan alkotják később egy teljes egész részét. “A modell lényege, hogy rajta keresztül az adatokat különböző csoportosítások, szempontok alapján összességében láthatjuk és láttathatjuk” (Pató, 2014b). Léteznek már térbeli modellek is például Pató (2014b) alapján az öt tetraéder hálózatából álló tudományos modell – amit a szerző PaTeNt© –nek nevezett el, vagyis “Pató Tetrahedrons of interNational Theory” (Pató, 2015), – amely alkalmas ok-okozati, rész-egész viszony feltárására, egymásra ható tényezők, logikai összefüggésének bemutatására is.

Jelen publikációm ezért csak néhány részeredményt mutat be, ami később a teljes vizsgálat lefolytatását követően egy egészként áll majd össze, de az eredmények önmagukban is sok érdekes és fontos részeredményt tartalmaznak jelenleg is.

3 Eredmények

A kutatás során feltártam a beruházási hajlandóság, az építészirodák és a beruházás-előkészítés között megmutatkozó kapcsolatrendszer struktúráját, illetve annak sajátosságait. Részletesen kerestem a fogyasztói kockázatvállalási hajlandóság és a szolgáltatói kockázatsökkentési módszerek közötti összefüggéseket. Azt vizsgáltam, hogy milyen módon hat egyik a másik működésére, mivel lehet motiválni a beruházókat, és milyen módon hat a megbízói bizonytalanság a tervezés és kivitelezés folyamatára, milyen pénzügyi és emocionális okai vannak a beruházás megvalósulásának, vagy éppen annak megghiúsulásának.

3.1 A megelőző kutatás kvalitatív eredményei

A megelőző alapozó kvalitatív kutatásom validálásához a kvantitatív kutatási fázis során nem reprezentatív, önkényes mintavételt alkalmaztam, melyet előtesztelt sztenderdizált kérdőív segítségével folytattam le. A kapott eredmények segítettek az újabb kvalitatív fázis tárgyköri kérdéseit tovább strukturálni, valamint az így kapott eredmények alátámasztották egy további vizsgálat indokoltságát.

A megelőző, alapozó kvalitatív kutatás vizsgálati eredményei a lefolytatott kvalitatív kutatás féligstrukturált mélyinterjúk keretében zajlottak, és a következő kockázati dimenziókat mutatta (Szilágyi et al, 2013):

A feltárt legfontosabb konklúziók egyike, hogy az interjúk során sikerült körvonalazni a szolgáltatást igénybe vevők (megbízók, építetők, beruházók)

oldaláról érzékelt kockázati tényezőket. Melyek felsorolásszerűen a következők voltak:

- pénzügyi-;
- idő-;
- személyi-;
- társadalmi-;
- és pszichológiai kockázatok.

A pénzügyi kockázat röviden azt jelenti, hogy elég likvid forrás, fedezet áll-e rendelkezésre ahhoz, hogy elkészüljön az építkezést.

Az időkockázat mindkét fél számára felmerülő kockázati tényező, a határidőre való elkészülést takarja.

A személyi kockázat a nem megfelelő szakember választást jelenti, amely a projekt befejezését is jelentheti. A rossz tervező, a gyakorlattal, referenciával nem rendelkező kivitelező, a rosszul kiválasztott műszaki ellenőr stb. mind kockázati tényező.

A társadalmi kockázat kicsit absztraktabb nézőpont, az egyén szerepét és a társadalom viszonyát vizsgálja. Véleményem szerint a társadalmilag disszonáns beruházási projektek kockázata gazdasági- és politikai kockázatokat is rejt magában.

A pszichológiai kockázat azt jelenti, hogy mennyire érzi majd sajátjának az elkészült beruházást az építető.

3.2 A jelenlegi kutatás kvalitatív eredményei

A jelenlegi kutatási fázisban a kvalitatív interjúk lefolytatása és azok párhuzamos kiértékelése zajlik. A kutatás célja a projektfolyamatok kockázatainak feltárása, megismerni, hogy melyek a kivitelező (szállító) és melyek a megrendelő (ügyfél) által észlelt elvárások és észlelt kockázatok. Továbbá szeretném feltárni a projekt specifikus és az általános (projekt független) kockázatkezelési megoldásokat a stakeholderekkel.

A módszer szakértői interjú. Az alanyok rekrutálása: projekttel foglalkozó, azt irányító, koordináló szakemberek, projektvezetők, projekt menedzserek, koordinátorok. Fontos további kiválasztási szempont, hogy az alanyok különböző ágazatban tevékenykedjenek, hogy a vizsgálati szempontok ezek alapján ütköztethetők, összevethetők legyenek.

A féligstruktúrált interjúvázlal tárgyköri kérdései a következő nagy kérdéscsoportokat járta körbe, melyekből az összefüggések vizsgálata zajlik:

- a projekt főbb elemeinek, ismérveinek feltárása;

- a projekt előkészítése (pl.: idő, költségek, minőség, felelősvállalás, tájékoztatás, beszámolási kötelezettség);
- és a projekt megvalósítása (pl.: kulcs elemek, teljesítésigazolás, észlelt időkockázatok)
- a projekt értékelése (pl.: megvalósulás a tervezetthez képest)

Ezen lefolytatott és jelenleg már kiértékelt további kvalitatív vizsgálat féligstrukturált mélyinterjúk keretében a következő eredményeket mutatta:

- az egyes projektek résztvevői között megjelenik az együttműködés kockázat, ami az építőipari produktumok esetében több, és jelenleg fel nem tárt további dimenzió függvényében eltérően változhat;
- jól látszik kirajzolódni az egészségügyi kockázat, ami szintén eddig nem ismert és nem vizsgált új beruházási tényezőként jelenik meg;
- a projektben résztvevők száma is kockázatokat hordoz;
- valamint az információkockázat, amelyek okainak feltárása a további kutatómunka feladata lesz.

A résztvevők között megjelenő együttműködési kockázat a projektek sikerességét meghatározó egyik tényező. Azt a kockázatot ugyan nehéz felmérni, hogy a projektfolyamat során egymásra épülő fázisok és a személyek közötti együttműködés viszonyában milyen erős a kapcsolat, de azt már tisztán látom, hogy ez a viszonyrendszer alapvetően hat a projekt cél elérésére.

Konkrét példán szemléltetve, ha a beruházót képviselő műszaki ellenőr az egyes fázisok lezárását követő minőségi átadás – átvétel szakaszában nagy fokú konstruktivitást és segítőkészséget mutat, az nagy mértékben segíti az időbeni átadás sikerességét. Sőt ha az esetlegesen észlelt kivitelezési hibákat már a folyamat elején észleli, és jelezni, és együttműködésével a hiba kiküszöbölhetővé válik, akkor az a projekt egészének gördülékenyebb megvalósítását eredményezi. Az együttműködés pozitív hatásait már több tanulmány is más ágazatok mentén igazolni hivatott.

Az egészségügyi kockázatok szintén összetett faktort képviselnek. Egyrészt számításba kell venni a megjelenési idő tényezőt, másrészt az egészségügyi kockázat érintettjeinek körét.

Az egészségügyi kockázat megjelenése lehet rövid vagy hosszútávú.

Rövid távon megjelenő egészségügyi kockázat lehet a kivitelezés során megjelenő munkavédelmi hiányosságok konkrét esetei. Ilyen például a védőfelszerelések hiánya, vagy a munkavégzésre alkalmatlan, illetve szakszerűtlenül átalakított eszközök használata. (Sarokcsiszoló szerszám élvédőjének eltávolítása, ami akár csonkolásos balesetet is eredményezhet.)

A hosszú távon megjelenő egészségügyi kockázat pedig az, amikor az egészségre ártalmas anyagok beépítésre kerülnek a kivitelezési folyamat során. Az ilyen esetekre jó példa lehet az 1980-as években beépítésre kerülő azbeszt, ami típusától függően okozhat különböző megbetegedéseket illetve irreverzibilis tüdőkárosodást is. A magyar 12/2006. (III. 23.) EüM rendelet szerint http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0600012.EUM

azbesztnak minősül 6 különböző szilikátfajta melyek a 80-as években még rendszeresen beépítésre kerültek számos lakóházba, mint szigetelés. Ma már tudjuk, hogy ezek az anyagok egészségügyi károsodást okoznak, így egészségügyi kockázattal jár a beépítésük.

Az egészségügyi kockázat érintettjeinek köre tovább tagolja a képet, hiszen a rövidtávon megjelenő kockázat esetén az a szakember, aki az átalakított, munkavégzésre fokozottan veszélyes szerszámot nem a rendeltetésének megfelelően használja levághatja az ujját. A hosszútávon megjelenő kockázat esetén a beruházó, vagy az ingatlan használója egészségkárosodást szenvedhet a veszélyes anyagok beépítésének okán, mindezt a tudta nélkül. Ezen a két példán is jól látszik, hogy a kockázati tényezők körét minden esetben lehet észlelt és rejtett kockázati csoportokra sorolni.

A projektben résztvevők száma is kockázati tényező, mivel a túl kicsi létszámú projekt tag – projekt munkás éppen olyan veszélyes az egyes személyek túlterhelése miatt, mint az előző ellentettje, hiszen a feladatok felmorzsolása is a sikeresség akadálya lehet.

Ez utóbbi volt az a tényező, ami rámutatott az információ kockázatra, mely a projektben résztvevők közötti információáramlás következménye is lehet. Ennek a szempontnak a feltárása még folyamatban van. Az már látszik, hogy a kommunikáció során megjelenő információtöbblet és az információ hiány épp ugyanolyan káros hatással van a projektre, és az előbbihez hasonló veszélyeket hordoz.

4 Összefoglalás

A gazdasági körülmények hatására kirajzolódó kockázati tényezők ismerete elengedhetetlen, így kutatásom egyik alapvető célja az volt, hogy a szekunder és primer vizsgálatainak eredmények alapján feltárjam a projektfolyamat megrendelői és szolgáltatói oldalának kockázati dimenzióit.

Jelenleg kilenc csoportra bontottam szét az általam elemzett mintán a kockázati dimenziókat.

Az új kockázati tényezők általános jellemzői, hogy globálisak, kiszámíthatatlanok, korlátozottan jelezhetők előre, valamint gyors és állandó változásban vannak a beruházási projektfolyamat során.

Azonban ha a tényezőket szétbontva is vizsgáljuk, akkor markánsan kirajzolódnak és definiálhatóvá válnak azok az építőipari– beruházási projektfolyamatok, amik meghatározzák az észlelt illetve rejtett projektkockázatokat.

Ezek közül a faktorok közül sikerült a folyamatban lévő vizsgálat során újabb négy nagy csoportot feltárni, melyet jelen publikációmban ismertetek. Ezek a tényezők a beruházási folyamatban résztvevők mindkét csoportját, mind a szolgáltatói, mind pedig a szolgáltatást igénybe vevők oldalát egyformán érintik, így véleményem szerint meghatározóak.

Jelen kutatásom legfőbb eredménye, hogy az egyes projektek résztvevői között megjelenő kockázatok közül definiáltam:

- az együttműködés kockázatát;
- az egészségügyi kockázatát (rövid illetve hosszú távon és azok érintettjeinek körét);
- felismertem a résztvevők száma hordozta kockázatát;
- valamint az információkockázat megjelenését.

Összességében elmondhatjuk, hogy a gazdasági hatások átrendeződésével újabb és újabb lehetőségek kerülnek felszínre az építészeti– és beruházási szektor szereplői előtt. A sikeres piaci jelenlét elengedhetetlen záloga azok a tudományos alapon zajló kutatások és eredményeik felhasználása, melyeket a jelen cikkben vizsgáltam.

Felhasznált Irodalom

- [1] Aggteleky, B. – Bajna, M. (1994): Projektervezés –Projektmenedzsment, Közdok. Rt., Budapest, 1994, 21. o, 22. o.
- [2] Balaton, K. – Dobák, M. (1991): Mennyiségi és minőségi módszerek az empirikus szerkezetkutatásban (Antal-Mokos Z., Drótos Gy. Kovács P. szerk.: Módszertani gyűjtemény vezetés és szervezés tárgyhoz), Aula Kiadó, Budapest, 1991.
- [3] Bereczk, Á. (2014a): Feldolgozóipari beruházások Európában és Magyarországon, Konferenciakötet: IX. KHEOPS Tudományos Konferencia 2014, Mór, 45-52. o.
- [4] Bereczk, Á. (2014b): Állóeszköz beruházás és munkaerőköltség a magyar feldolgozóiparban. Kulturális és társadalmi sokszínűség a változó gazdasági környezetben, Komárno: International Research Institute, pp. 227-234.

- [5] Borzán, A. – Gurzó, I. – Kovács, M. – Krajcsóné Kraszkó, I. – Simon, I. – Szabóné Bohus, M. – Tóth, J. (2008): A differenciált vállalkozásösztönzés megalapozása Békés megyében: Kutatási jelentés a Békés megyei vállalkozók körében végzett interjúk és kérdőíves fölmérés alapján. In: Simon Imre (szerk.): A Békés Megyei Területfejlesztési Tanács és a TSF Gazdasági Főiskolai Kara együttműködése keretében, pp. 1-117.
- [6] Buckwalter, C. (2005): Using JDF in Small and Medium Sized Printing Plants. Evtel Institute of Technology, Espoo
- [7] Cova, B. - Salle, R. (2007): Introduction to the IMM special issue on 'Project marketing and the marketing of solutions'. A comprehensive approach to project marketing and the marketing of solutions, *Industrial Marketing Management*, vol. 36, no. 2, pp. 138-146.
- [8] Csiszárík-Kocsir, Á. – Medve, A. (2012a): The perception of the recession due to the effects of the economic crisis in view of the questionnaire-based research results, MEB 2012 – 10th International Conference on Management, Enterprise and Benchmarking, Budapest, 2012 június 1.-2., Óbudai Egyetem, 263.-272. pp.
- [9] Csiszárík-Kocsir, Á. – Fodor, M. – Medve, A. (2013a): The context of the macro data and the characteristics of the General Government in Central Europe, International Proceedings of Economics Development and Research, Economics, Marketing and Management (edited by: Yan Han), Vol. 59., IACSIT Press, 195.-199. pp.
- [10] Csiszárík-Kocsir, Á. – Fodor, M. – Medve, A. (2013b): The Hungarian youngsters attitude towards the financial decisions based on a questionnaire research, The Macrotheme Review: A Multidisciplinary Journal Of Global Macro Trends 2:(5) pp. 47-57. 2013.
- [11] Csiszárík-Kocsir, Á. – Fodor, M. – Medve, A. (2014): The effect of the economic crisis onto the consumption based on a two-round questionnaire research International Journal of Social Sciences and Humanity Studies, Vol.5., No. 1., 33-42. pp.
- [12] Davenport, T. H. (1993): Process Innovation: Reengineering Work Through Information technology. Harvard Business School Press, Cambridge, MA.
- [13] Fehér, P. (2008): A folyamatmenedzsment aktuális kérdései. <http://tudman.files.wordpress.com/2008/08/folyamatmenedzsment-v121.pdf>
- [14] FHB Lakásindex: <http://www.fhbindex.hu/FHB-Index/FHB-Lakasarindex/Legutobbi-kiadvanyunk> (Letöltés ideje: 2015.02.06.11:11)
- [15] Ganesan, S. (1994): Determinants of Long-Term Orientation in Buyer-Seller Relationships, *Journal of Marketing*, vol. 58, no. 2, pp. 1-19.

- [16] Görög, M. (1993): Bevezetés a projektmenedzsmentbe, Aula Kiadó, Budapest. 18- 19. o
- [17] Görög, M. – Pupos, T. – Tóth, T.: A tervek kidolgozásának általános elvei és metodikai kérdései In: Tóth T, Cser J (szerk.) Területi és projekttervezési ismeretek. 188 p., Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Debrecen, 2007, p.-.
- [18] Hammer, M. – Champy, J. (1996): A vállalati folyamatok újrászervezése (Business Process Reengineering). Panem – McGraw – Hill, Budapest, 252p.
- [19] Jarjabka, Á. (2007): Projekt-menedzsment. Baranya Megyei Vállalkozói Központ Vállalkozásfejlesztési oktatási jegyzet, Pécs. 4. o, 11.o, 15.o, 29. o., 30.o
- [20] Lazányi, K. (2013): Mi áll a munkaerő-piaci kereslet és kínálat kiegyensúlyozatlanságának hátterében?: A közgazdászok helyzetének bemutatása. Munkaügyi Szemle 57:(3) pp. 50-62.
- [21] Lazányi, K. (2014): An Employer of My Liking. In: Michelberger (Szerk.): MEB 2014: Management, Enterprise and Benchmarking in the 21st Century. Budapest: Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar, pp. 211-220.
- [22] Morgan, R.M. – Hunt, S.D. (1994): The Commitment-Trust Theory of Relationship Marketing, Journal of Marketing, vol. 58, no. 3, pp. 20-38.
- [23] Netjogtár: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0600012.EUM letöltve: 2015.03.15. 13:45
- [24] Pató, B. Sz. G. (2014a): The 7 Most Important Criteria of Job Descriptions, International Journal of Business Insights and Transformation Volume 7 / Issue 1, October 2013 – March, 2014pp.68-73.
- [25] Pató, B. Sz. G. (2014b) (2014): A model consisted of 5 tetrahedral network, as a scientific research appliance. Social Educational Project of Improving Knowledge in Economics, Journal L'Association 1901 "SEPIKE", Vol. 4. pp. 63-68.
- [26] Pató, B. Sz. G. (2015): The 3D job description, Journal of Management Development, Vol. 34 Iss: 4, pp. 406 – 420
- [27] Szabó, D. R. (2014): Állami programok építőipari vállalkozásokra gyakorolt várható keresletnövelő hatásai. The Publications of the MultiScience XXVIII.MicroCad International Multidisciplinary Scientific Conference. Miskolc
- [28] Szilágyi, T. P.,– Medve, A., – Tóth, T.: Beruházási folyamatvizsgálat a megrendelői döntéshozattól a megvalósulásig In: Nagy, I. Z. (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században III.: tanulmánykötet. 260 p., Óbudai Egyetem, Budapest, 2013., pp.53-72.

- [29] Tóth, G., – Szigeti, C. (2014): IPAT egyenlettől a bionómiáig Tanulmánykötet – Vállalkozásfejlesztés a XXI. században IV http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/12_TohtGergely_SzigetiCecilia.pdf
- [30] Tóth, G. (et al.) (2002-2007): Ablakon bedobott pénz - Magyarországi szervezetek esettanulmányai környezeti és gazdasági megtakarítást egyszerre hozó intézkedésekről, KÖVET, Budapest. (I. – VI. kötet)
- [31] Tóth, G. (2009): Miért van szükség új közgazdaságtanra? Valóság, 2009. május, LII. évf. 5. szám, 68-84. o.
- [32] Tóth, G. (2012): Bionómia és gazdasági teológia. Gazdaság és morál: tiszta társadalom, tiszta gazdaság: Kautz Gyula Emlékkonferencia 2012. június 12, Széchenyi István Egyetem.
- [33] Tóth, G. (2013): Mi legyen a gyerek neve? A haszonökonómiától a gazdasági teológiáig. Valóság, 2013/4, 43-63. o.
- [34] Veres, Z.– Hack-Handa, J.(2013): Kompetencia-alapú kockázatkezelés B2B projekt-kapcsolatokban – egy nemzetközi komparatív kutatás tanulságai In: Király Éva (szerk.) "Kiterjesztett marketing": Konferenciakötet. 824 p. Budapest: Budapesti Gazdasági Főiskola, 2013. pp. 701-714.